

SOCb2023

Sociologie organizace

Klasické pojetí organizace

Tomáš Doseděl
dosedel@fss.muni.cz

Historický kontext

- Max Weber: 1864-1920
- Franz Kafka: 1883-1924

Historický kontext

- Max Weber: 1864-1920
- Franz Kafka: 1883-1924
- 1903 Henri Ford zahajuje pásovou výrobu automobilů

Historický kontext

- Max Weber: 1864-1920
- Franz Kafka: 1883-1924
- 1903 Henri Ford zahajuje pásovou výrobu automobilů
- (dlouho se prakticky nic nezměnilo)
- (dnes ale pan Ford by se divil)

Historický kontext

- Max Weber: 1864-1920
- Franz Kafka: 1883-1924
- 1903 Henri Ford zahajuje [pásovou výrobu automobilů](#)
- 1905 Tomáš Baťa navštěvuje USA a je fascinován strojní výrobou

Historický kontext

- od „neorganizovaných“ a „malých“ dílen
- k „organizovaným“ a „velkým“ korporacím

Historický kontext

- od „neorganizovaných“ a „malých“ dílen
- k „organizovaným“ a „velkým“ korporacím

- totéž ve státní správě (Rakousko-uherská monarchie)

Historický kontext

- od „neorganizovaných“ a „malých“ dílen
- k „organizovaným“ a „velkým“ korporacím

- totéž ve státní správě (Rakousko-uherská monarchie)

- snaha zvýšit efektivitu, zvýšit objem (výroby, úředních úkonů)
- (větší počet míst než kvalifikovaných lidí)

Diletantismus

- Patrimoniální panství – šlechtic
- Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic

Diletantismus

- Patrimoniální panství – šlechtic
- Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic

byl český spisovatel, šlechtic, válečník, diplomat, cestovatel a hudebník

Diletantismus

- Patrimoniální panství – šlechtic
- Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic
- Úkoly přidělované na základě vztahu k vládci bez ohledu na odbornost a zkušenosti
- Šlechtic správcem vlastního majetku (daně, vojsko...)

Byrokratické panství

- Pravidla
- Kompetence
- Hierarchie
- Odbornost
- Písemnost
- Oddělenost majetku

Byrokratické panství

- Pravidla: úředníci se chovají předvídatelně
- Kompetence
- Hierarchie
- Odbornost
- Písemnost
- Oddělenost majetku

Byrokratické panství

- Pravidla
- Kompetence: úředníci jednají v rámci svých pravomocí
- Hierarchie
- Odbornost
- Písemnost
- Oddělenost majetku

Byrokratické panství

- Pravidla
- Kompetence
- Hierarchie: existuje řetěz velení a možnost odvolání
- Odbornost
- Písemnost
- Oddělenost majetku

Byrokratické panství

- Pravidla
- Kompetence
- Hierarchie
- Odbornost: úředníci jsou odborně proškoleni
- Písemnost
- Oddělenost majetku

Byrokratické panství

- Pravidla
- Kompetence
- Hierarchie
- Odbornost
- Písemnost: o jednání se vede písemný protokol
- Oddělenost majetku

Byrokratické panství

- Pravidla
- Kompetence
- Hierarchie
- Odbornost
- Písemnost
- Oddělenost majetku: úředníci nevlastní spravovaný majetek

Byrokrati

- Úředníkův song

Byrokrati

- Hlavní povolání: nedělá to jako „vedlejšák“
- Jmenování, nikoliv volba
- Vysoký status úředníka
- Složité odměňování
- Těžká odvolatelnost
- Loajalita
- Kariéerní řád

Byrokrati

- Hlavní povolání
- Jmenování, nikoliv volba: místo získá díky schopnostem
- Vysoký status úředníka
- Složitě odměňování
- Těžká odvolatelnost
- Loajalita
- Kariérní řád

Byrokrati

- Hlavní povolání
- Jmenování, nikoliv volba
- Vysoký status úředníka: těží z moci organizace
- Složitě odměňování
- Těžká odvolatelnost
- Loajalita
- Kariéerní řád

Byrokrati

- Hlavní povolání
- Jmenování, nikoliv volba
- Vysoký status úředníka
- Složité odměňování: i za neprospěšnou práci
- Těžká odvolatelnost
- Loajalita
- Kariérní řád

Byrokrati

- Hlavní povolání
- Jmenování, nikoliv volba
- Vysoký status úředníka
- Složitě odměňování
- Těžká odvolatelnost: i těžká kontrola práce
- Loajalita
- Kariéerní řád

Byrokrati

- Hlavní povolání
- Jmenování, nikoliv volba
- Vysoký status úředníka
- Složitě odměňování
- Těžká odvolatelnost
- Loajalita: k úřadu, identifikace s cíli organizace
- Kariéerní řád

Byrokrati

- Hlavní povolání
- Jmenování, nikoliv volba
- Vysoký status úředníka
- Složitě odměňování
- Těžká odvolatelnost
- Loajalita
- Kariérní řád: předvídatelný postup, práce „pod penzí“

Byrokrati

Byrokracie má velkou moc, ale byrokraté ne.

Typický byrokrat jako člen mocné organizace se cítí nepřemožitelný, jako zaměnitelná součástka rozsáhlé byrokratické mašinerie se cítí bezmocný.

Jeho vztah ke světu je tedy směsí jisté nadřazenosti, ale i určité zakomplexovanosti.

Typologie byrokracií

Typy moci:

Typy podřízenosti

Typologie byrokracií

Typy moci:

- Donucovací
- Odměňovací
- Normativní

Typy podřízenosti:

Typologie byrokracií

Typy moci:

- Donucovací
- Odměňovací
- Normativní

Typy podřízenosti:

- Odcizující
- Kalkulující
- Morální

Typologie byrokracií

Donucovací + Odcizující: totální instituce, vězení

Odměňovací + Kalkulující: naprostá většina

Normativní + Morální: církve, sekty

Typologie byrokracií

Gouldner:

1. Slabá byrokracie

nedodržování pravidel

2. Reprezentativní byrokracie

pravidla slouží k dosahování cílů

autorita založena na odpovědnosti

3. Trestající byrokracie

poslušnost cílem sama o sobě

Alternativní organizace

- Moc
- Pravidla
- Kontrola
- Vztahy
- Kariéra
- Motivace
- Stratifikace
- Diferenciace

Alternativní organizace

- Moc: lidé pracují dobrovolně, kooperují bez příkazů
- Pravidla: takřka nejsou
- Kontrola: neexistuje
- Vztahy
- Kariéra
- Motivace
- Stratifikace
- Diferenciace

Alternativní organizace

- Moc: lidé pracují dobrovolně, kooperují bez příkazů
- Pravidla
- Kontrola
- Vztahy: osobní, emotivní
- Kariéra a rekrutace: bez odborných zkoušek
- Motivace
- Stratifikace
- Diferenciace

Alternativní organizace

- Moc: lidé pracují dobrovolně, kooperují bez příkazů
- Pravidla
- Kontrola
- Vztahy
- Kariéra
- Motivace: ztotožnění s organizací
- Stratifikace: všichni jsou si „rovni“
- Diferenciace: všichni dělají „všechno“

Otázky?